

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Seks komedier

Citation: Holberg, Ludvig: "Seks komedier", i Holberg, Ludvig: *Seks komedier*, udg. af Jens Kr. Andersen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 533.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg14val-shoot-idm139796474692688/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Seks komedier

- 223 *det nunde Taarn*: Rundetårn i Kbh. – *Klosteret (...)* *Lærnet*: samme misforståelse, som Nille gjorde sig skyldig i s. 213, se noter hertil.
- 224 *Udstyr*: brudeudstyr el. medgift. – *styrer (...)* *ud*: udstyrer, giver udstyr, se foreg. note. – *præke her (...)* *udi Byen*: se n.t.s. 209. – *gør mig ikke saa gemeen at*: nedlader mig ikke til at. – *disputere*: i E.M.'s mund tager ordet betydning af de »disputationer«, han har deltaget i på Universitetet (se n.t.s. 209); disse øvelser blev drevet på den måde, at læreren (= professoren) fungerede som ordstyrer el. dirigent (kaldet præses) og udpegede en studerende (kaldet respondent) til at forsvare en påstand, andre (kaldet opponenter) til at angribe og forsøge at modbevise den. Da det først og fremmest gjaldt om at træne de studerende i logisk argumentation og talt latin, var den diskuterende påstands faktiske sandhed el. holdbarhed mindre væsentlig. I Jacobs mund betyder ordet slet og ret: diskutere, skændes, jvf. de flg. replikker. – *Pigerne*: det kvindelige tyende på gården. – *Om Englene (...)* *andet dislige*: de nævnte spørgsmål, af teologisk og astronomisk art, ligger meget tæt op ad, hvad der faktisk var blevet behandlet i akademiske disputater i årene forud for komediens affattelse (1722-1723), eller hvad der var genstand for videnskabelig debat i samtiden, jvf. Ebbe Spang-Hanssen: *Erasmus Montanus og naturvidenskaben* (1965), s. 49ff. Om englene var skabt før menneskene var således emnet for den da. teolog Hans Bartholins (1665-1738) disputats fra 1710, spørgsmålet om Jordens nøjagtige form rejstes af to af tidens mest fremragende naturvidenskabsmænd, englænderen Isaac Newton (1642-1727) og franskmænd G.D. Cassini (1677-1756), og spørgsmålet om himmellegemernes størrelse og indbyrdes distance hørte til den da. astronomiprofessor Chr. Horrebows (1679-1764) specialer.
- 225 *Animal brutum*: lat.: dumme dyr. – *Fæstemøe*: forlovede, kæreste. – *profecto*: lat.: sandelig.
- 226 *mære*: se n.t.s. 218. – *Evangelii-Bog*: de bibelske tekster og bønner til hver søndags gudstjeneste, samlet i ét (lille) bind. – *Catechismus*: lille bog indeholdende den kristne troslæres grundtekster, et kristentroens kompendium, specielt Luthers Lille Katekismus med »børnelærdommen« (se n.t.s. 220). – *Allarm*: stæhej, larm. – *Jevnlige*: ligemand. – *Sleilm*: skarn, slyngel.
- 227 *regne ham det til*: regne ham det til last. – *Tølpel*: se n.t.s. 222. – *Importunissimus (...)* *Juvenis*: lat.: højst uforskammede og frække unge flos. – *Transcendentalibus*: lat.: de filosofiske (især metafysiske, se n.t.s. 210) grundbegreber; det lat. ord transcendentalia er her bøjet i ablativ, fordi »med« styrer abl. på lat. – *Mark*: se n.t.s. 216. – *forivret sig*: blevet så ophidset, at det er skadeligt.
- 228 *Bord (...)* *Straa*: ved disputationsovelserne (se n.t.s. 224) forekom